

Test Booklet No.

प्रश्नपत्रिका क्र.

M

Paper-III
POLITICAL SCIENCE

Seat No.

--	--	--	--	--	--	--	--

(In figures as in Admit Card)

Seat No. ....

(In words)

OMR Sheet No.

--	--	--	--	--	--	--	--

(To be filled by the Candidate)

Signature and Name of Invigilator

1. (Signature) .....

(Name) .....

2. (Signature) .....

(Name) .....

DEC - 15313

Time Allowed : 2½ Hours]

[Maximum Marks : 150

Number of Pages in this Booklet : 40

Number of Questions in this Booklet : 75

Instructions for the Candidates

- Write your Seat No. and OMR Sheet No. in the space provided on the top of this page.
- This paper consists of 75 objective type questions. Each question will carry two marks. All questions of Paper-III will be compulsory, covering entire syllabus (including all electives, without options).
- At the commencement of examination, the question booklet will be given to the student. In the first 5 minutes, you are requested to open the booklet and compulsorily examine it as follows :
  - To have access to the Question Booklet, tear off the paper seal on the edge of this cover page. Do not accept a booklet without sticker-seal or open booklet.
  - Tally the number of pages and number of questions in the booklet with the information printed on the cover page. Faulty booklets due to missing pages/questions or questions repeated or not in serial order or any other discrepancy should not be accepted and correct booklet should be obtained from the invigilator within the period of 5 minutes. Afterwards, neither the Question Booklet will be replaced nor any extra time will be given. The same may please be noted.**
  - After this verification is over, the OMR Sheet Number should be entered on this Test Booklet.
- Each question has four alternative responses marked (A), (B), (C) and (D). You have to darken the circle as indicated below on the correct response against each item.
Example : where (C) is the correct response.

(A)	(B)	(C)	(D)
-----	-----	-----	-----
- Your responses to the items are to be indicated in the **OMR Sheet given inside the Booklet only**. If you mark at any place other than in the circle in the OMR Sheet, it will not be evaluated.
- Read instructions given inside carefully.
- Rough Work is to be done at the end of this booklet.
- If you write your Name, Seat Number, Phone Number or put any mark on any part of the OMR Sheet, except for the space allotted for the relevant entries, which may disclose your identity, or use abusive language or employ any other unfair means, you will render yourself liable to disqualification.
- You have to return original OMR Sheet to the invigilator at the end of the examination compulsorily and must not carry it with you outside the Examination Hall. You are, however, allowed to carry the Test Booklet and duplicate copy of OMR Sheet on conclusion of examination.
- Use only Blue/Black Ball point pen.**
- Use of any calculator or log table, etc., is prohibited.**
- There is no negative marking for incorrect answers.**

विद्यार्थ्यांसाठी महत्वाच्या सूचना

- परिक्षार्थींनी आपला आसन क्रमांक या पृष्ठावरील वरच्या कोपऱ्यात लिहावा. तसेच आपणांस दिलेल्या उत्तरपत्रिकेचा क्रमांक त्याखाली लिहावा.
- सदर प्रश्नपत्रिकेत 75 बहुपर्यायी प्रश्न आहेत. प्रत्येक प्रश्नास दोन गुण आहेत. या प्रश्नपत्रिकेतील सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे. सदरचे प्रश्न हे या विषयाच्या संपूर्ण अभ्यासक्रमावर आधारित आहेत.
- परीक्षा सुरु झाल्यावर विद्यार्थ्यांला प्रश्नपत्रिका दिली जाईल. सुरुवातीच्या 5 मिनीटांमध्ये आपण सदर प्रश्नपत्रिका उघडून खालील बाबी अवश्य तपासून घ्याव्यात.
  - प्रश्नपत्रिका उघडण्यासाठी प्रश्नपत्रिकेवर लावलेले सील उघडावे. सील नसलेली किंवा सील उघडलेली प्रश्नपत्रिका स्विकारू नये.
  - पहिल्या पृष्ठावर नमूद केल्याप्रमाणे प्रश्नपत्रिकेची एकूण पृष्ठे तसेच प्रश्नपत्रिकेतील एकूण प्रश्नांची संख्या पडताळून घ्यावी. पृष्ठे कमी असलेली/कमी प्रश्न असलेली/प्रश्नांचा चुकीचा क्रम असलेली किंवा इतर त्रुटी असलेली सदोष प्रश्नपत्रिका सुरुवातीच्या 5 मिनिटातच पर्यवेक्षकाला परत देऊन दुसरी प्रश्नपत्रिका मागवून घ्यावी. त्यानंतर प्रश्नपत्रिका बदलून मिळणार नाही तसेच वेळही वाढवून मिळणार नाही याची कृपया विद्यार्थ्यांनी नोंद घ्यावी.
  - वरीलप्रमाणे सर्व पडताळून पहिल्यानंतरच प्रश्नपत्रिकेवर ओ.एम.आर. उत्तरपत्रिकेचा नंबर लिहावा.
- प्रत्येक प्रश्नासाठी (A), (B), (C) आणि (D) अशी चार विकल्प उत्तरे दिली आहेत. त्यातील योग्य उत्तराचा रकाना खाली दर्शविल्याप्रमाणे ठळकपणे काळा/निळा करावा.
उदा. : जर (C) हे योग्य उत्तर असेल तर.

(A)	(B)	(C)	(D)
-----	-----	-----	-----
- या प्रश्नपत्रिकेतील प्रश्नांची उत्तरे ओ.एम.आर. उत्तरपत्रिकेतच दर्शवावीत. इतर ठिकाणी लिहिलेली उत्तरे तपासली जाणार नाहीत.
- आत दिलेल्या सूचना काळजीपूर्वक वाचाव्यात.
- प्रश्नपत्रिकेच्या शेवटी जोडलेल्या कोऱ्या पानावरच कच्चे काम करावे.
- जर आपण ओ.एम.आर. वर नमूद केलेल्या ठिकाणा व्यतिरीक्त इतर कोठेही नाव, आसन क्रमांक, फोन नंबर किंवा ओळख पटेल अशी कोणतीही खूण केलेली आढळून आल्यास अथवा असभ्य भाषेचा वापर किंवा इतर गैरमार्गांचा अवलंब केल्यास विद्यार्थ्यांला परीक्षेस अपात्र ठरविण्यात येईल.
- परीक्षा संपल्यानंतर विद्यार्थ्यांनी मूळ ओ.एम.आर. उत्तरपत्रिका पर्यवेक्षकांकडे परत करणे आवश्यक आहे. तथापी, प्रश्नपत्रिका व ओ.एम.आर. उत्तरपत्रिकेची द्वितीय प्रत आपल्याबरोबर नेण्यास विद्यार्थ्यांना परवानगी आहे.
- फक्त निळा किंवा काळा बॉल पेनचाच वापर करावा.**
- कॅलक्युलेटर किंवा लॉग टेबल वापरण्यास परवानगी नाही.**
- चुकीच्या उत्तरासाठी गुण कपात केली जाणार नाही.**

Political Science
Paper III
राज्यशास्त्र
प्रश्नपत्रिका III

Time Allowed : 2½ Hours]

[Maximum Marks : 150

Note : This Paper contains **Seventy Five (75)** multiple choice questions, each question carrying **Two (2)** marks. Attempt *All* questions.

सूचना : या प्रश्नपत्रिकेत एकूण **पचहत्तर (75)** बहुपर्यायी प्रश्न दिलेले आहेत. प्रत्येक प्रश्नाला **दोन (2)** गुण आहेत. **सर्व** प्रश्न सोडवा.

1. Give the *correct* answer by using the codes given below :

- (1) There is a strong element of historicism in normative political theory.
- (2) The empirical political theory is value neutral.
- (3) According to post-behaviouralists study of politics demands explanation and not mere description.

Codes :

- (A) (1) is correct, (2) and (3) are wrong
- (B) (1), (2) and (3) are wrong
- (C) (1) and (2) are correct, (3) is wrong
- (D) (1), (2) and (3) are correct

1. खाली दिलेल्या संकेतसूचीचा वापर करून योग्य उत्तर द्या :

- (1) मूल्यप्रधान (आदर्शवादी) राजकीय सिद्धांतावर इतिहासवादाचा मोठा प्रभाव आहे.
- (2) अनुभववादी राजकीय सिद्धांत मूल्यनिरपेक्ष आहेत.
- (3) उत्तर आधुनिकतावाद्यांच्या मते राज्य शास्त्रात फक्त वर्णन नव्हे तर स्पष्टीकरण हवे असते.

संकेतसूची :

- (A) (1) बरोबर आहे, (2) व (3) चूक आहे
- (B) (1), (2) व (3) चूक आहेत
- (C) (1) व (2) बरोबर आहेत, (3) चूक आहे
- (D) (1), (2) व (3) बरोबर आहेत

2. The basic difference between Gandhi's theory of Satyagraha and Passive resistance is :

- (A) Satyagraha stands for truth and non-violence passive resistance agrees with it
- (B) Unity of ends and means
- (C) Both draw inspiration from the Irish practice
- (D) Both agree to follow non-violent methods till sufficient strength is acquired to take recourse to armed struggle

3. Give the *correct* answer by using the codes given below :

- (1) Inability of behavioural political theory to give correct answers to contemporary social problems reduced its appeal.
- (2) Resurgence of Neo-Marxist ideology after the escalation of the Vietnam war encouraged revival of Political Theory.
- (3) Positivism and historicism greatly helped revival of Political Theory.

Codes :

- (A) (1), (2) and (3) are correct
- (B) (1) and (2) are correct, (3) is wrong
- (C) (1), (2) and (3) are not correct
- (D) (1) is correct, (2) and (3) are wrong

2. सत्याग्रह आणि निःशस्त्र प्रतिकाराच्या गांधीजींचे सिद्धांतातील मुख्य फरक म्हणजे :

- (A) सत्याग्रह सत्य व अहिंसेचा पुरस्कार करतो, निःशस्त्र प्रतिकार त्याबाबत सहमत आहे
- (B) साध्य आणि साधने यातील ऐक्य
- (C) आयरिश प्रतिकारापासून दोघांनी प्रेरणा घेतली
- (D) सशस्त्र संघर्षासाठी पुरेसे बळ मिळेपर्यंत दोघेही अहिंसक मार्गाचे पुरस्कर्ते आहेत

3. खाली दिलेल्या संकेतसूचीचा वापर करून योग्य उत्तरे द्या :

- (1) सध्याच्या सामाजिक प्रश्नांवर योग्य उत्तरे शोधण्यास अपयश आल्यामुळे वर्तनवादी राजकीय सिद्धांताचा प्रभाव कमी झाला.
- (2) व्हिएतनाम युद्धाची तीव्रता वाढल्यानंतर व नव-मार्क्सवादी विचार अधिक प्रभावी झाल्यानंतर राजकीय सिद्धांताच्या पुनरुज्जीवनास प्रोत्साहन मिळाले.
- (3) प्रत्यक्षार्थवाद व इतिहासवाद यांच्यामुळे राजकीय सिद्धांताच्या पुनरुज्जीवनास मदत झाली.

संकेतसूची :

- (A) (1), (2) व (3) बरोबर आहेत
- (B) (1) व (2) बरोबर आहेत व (3) चूक आहे
- (C) (1), (2) व (3) बरोबर नाहीत
- (D) (1) बरोबर आहे, (2) व (3) चूक आहेत

4. Which one of the following pairs is *not* correctly matched ?

(A) Classical Liberalism — Maximisation of Individual Powers

(B) Modern Liberalism — Maximisation of Individual Profits

(C) New Liberalism — State Intervention

(D) Revisionist Liberalism — Welfare State

5. Which one of the following concepts is *not* borrowed by Marx from Hegel ?

(A) The theory of Alienation

(B) Theory of surplus value

(C) The concept of Dialectics

(D) Philosophy of History as process of change

4. खालीलपैकी कोणती जोडी योग्य प्रकारे जुळवली आहे ?

(A) अभिजात उदारमतवाद — व्यक्तीच्या क्षमतेचा जास्तीत जास्त विकास

(B) आधुनिक उदारमतवाद — व्यक्तीला जास्तीत जास्त लाभ प्राप्त होणे

(C) नवा उदारमतवाद — राज्याचा हस्तक्षेप

(D) सुधारणावादी उदारमतवाद — कल्याणकारी राज्य

5. खालीलपैकी कोणत्या संकल्पनांचा मार्क्सने हेगेलकडून स्वीकृत केल्या नाही ?

(A) परात्मभावाचा सिद्धांत

(B) अतिरिक्त मूल्याचा सिद्धांत

(C) विरोधविकासवादाची कल्पना

(D) इतिहासाचे तत्त्वज्ञान-परिवर्तनाची प्रक्रिया

6. Which one of the following statements is *not* correct ?

- (A) The majoritarianism was inherent in the principle of the greatest good of the greatest number.
- (B) The hedonistic calculus of pleasures and pains bridged gap between mental and physical pleasures.
- (C) The utilitarians compromised with the basic principle of liberalism when they advocated strong reformist state.
- (D) The utilitarians rejected theory of natural rights as untenable.

7. Which one of the following ideas was *not* expounded by Lenin ?

- (A) Imperialism
- (B) Democratic Centralism
- (C) Dictatorship of Proletariat
- (D) Socialism in one country

6. खालीलपैकी कोणते विधान बरोबर नाही ?

- (A) जास्तीत जास्त लोकांचे जास्तीत जास्त हित या तत्वांत बहुसंख्यवाद अंतर्भूत आहे.
- (B) सुख व दुःखांच्या उपभोगवादी मितीमुळे मानसिक व शारीरिक सुखातील अंतर कमी झाले.
- (C) प्रभावी सुधारणावादी राज्याच्या सिद्धांताचा पुरस्कार करून उपयुक्ततावाद्यांनी उदारमतवादाच्या मूळ तत्वांशी तडजोड केली.
- (D) नैसर्गिक अधिकारांच्या सिद्धांतास अवास्तव कल्पून उपयुक्ततावाद्यांनी त्यास नकार दिला.

7. खालीलपैकी कोणत्या विचारांचा लेनिनने पुरस्कार केला नाही ?

- (A) साम्राज्यवाद
- (B) लोकशाही केंद्रवाद
- (C) कामगारवर्गाची हुकुमशाही
- (D) एका देशात समाजवाद

8. Mao Tse Tung wrote an essay "On Historical Experience of Dictatorship of Proletariat" to defend :

- (A) The Chinese concept of peoples democracy
- (B) Cultural revolution
- (C) Stalin against Khrushchev's attack
- (D) Marxist philosophy from social imperialism

9. According to Plato Philosophers should become the Kings because :

- (A) they organise communism of family and property
- (B) they know the idea of the Good
- (C) they head the state which had three class society
- (D) they are recruited from the class of guardians

8. माओ त्से तुंगने 'कामगारवर्गाच्या हुकुमशाहीचा ऐतिहासिक अनुभव' हा लेख लिहून कोणाचे समर्थन केले ?

- (A) जनतेच्या लोकशाहीची कल्पना
- (B) सांस्कृतिक क्रांती
- (C) खुश्चेव्हच्या स्टॅलिनविरोधी आक्रमणास विरोध
- (D) सामाजिक साम्राज्यवादापासून मार्क्सवादी तत्त्वज्ञानाचे समर्थन

9. प्लेटोच्या मते तत्त्वज्ञांनी राजा व्हावे कारण :

- (A) त्यांनी मालमता व कुटुंबसंस्था यांच्या साम्यवादाचे संघटन केले आहे
- (B) त्यांना शिवसत्संकल्पनेचा सिद्धांत माहीत आहे
- (C) त्यांनी नेतृत्व केलेल्या राज्यात तीन वर्गांचा समाज आहे
- (D) पालक वर्गातून त्यांची भर्ती झाली आहे

10. Which one of the following statements is *not* correct ?

- (A) According to Aristotle, Constitution is an arrangement of political offices that determine who should rule.
- (B) A state in which equals rule and are ruled in turn is state based on rule of law.
- (C) According to Aristotle democracy is the best form of government.
- (D) According to Aristotle, philosopher king is theoretically possible but practically impossible.

11. Give the *correct* answer by using the code given below :

- (1) According to Machiavelli, the Prince must be strictly empirical in his political analysis.
- (2) According to Machiavelli, a man who wishes to make profession of goodness in everything must come to grief among people who are not good.
- (3) Machiavelli prefers authority to power because raw power is ineffective.

Codes :

- (A) (1), (2) and (3) are correct
- (B) (1), (2) and (3) are wrong
- (C) (1) and (2) are correct, (3) is wrong
- (D) (1) is correct, (2) and (3) are wrong

10. खालीलपैकी कोणते विधान बरोबर नाही ?

- (A) अॅरिस्टॉटलच्या मते राज्यघटना ही राजकीय अधिकारपदांची अशी व्यवस्था आहे ज्यात कोणी राज्य करावे हे ठरवले जाते.
- (B) ज्या राज्यात ज्यास समान अधिकार आहेत ते राज्य करतात तसेच त्यांवर राज्य केले जाते त्यास कायद्याचे राज्य म्हणतात.
- (C) अॅरिस्टॉटलच्या मते लोकशाही हा सर्वात चांगला राज्य प्रकार आहे.
- (D) अॅरिस्टॉटलच्या मते सैद्धांतिकदृष्ट्या तत्त्वज्ञास राजा होणे शक्य आहे पण व्यवहारतः ते शक्य नाही.

11. खालील दिलेल्या संकेतसूचीचा वापर करून योग्य उत्तरे द्या :

- (1) मॅकीव्हलीच्या मते आपल्या राजकीय विश्लेषणात राजाने पूर्णतः अनुभवनिष्ठ राहिले पाहिजे.
- (2) मॅकीव्हलीच्या मते जेव्हा मनुष्य प्रत्येक बाबतीत चांगुलपणाचा आग्रह धरतो आणि तो जेव्हा चांगले नसलेल्या माणसांच्या संपर्कात घेतो तेव्हा तो हतबल होतो.
- (3) मॅकीव्हली सत्तेपेक्षा अधिसत्तेस प्राधान्य देतो कारण पाशवी सत्ता परिणामकारक नसते.

संकेतसूची :

- (A) (1), (2) व (3) बरोबर आहेत
- (B) (1), (2) व (3) चूक आहेत
- (C) (1) व (2) बरोबर आहेत व (3) चूक आहे
- (D) (1) बरोबर आहे, (2) व (3) चूक आहेत

12. Which one of the following statements is *not* correct ?

- (A) For Hobbes, morality and self-interest are one and the same.
- (B) Hobbes has transformed classical natural law theory in naturalistic ethics.
- (C) It pretence to believe that constitutional rights really limit the power of government.
- (D) Hobbes advocated two stage theory of social contract.

13. Which one of the following pairs is *not* correctly matched ?

- (A) Thomas Hobbes—Felicity
- (B) Rousseau—General will
- (C) Locke—Unlimited Government
- (D) Bentham—Utilitarianism

12. खालीलपैकी कोणते विधान **चूक** आहे ?

- (A) हॉब्सच्या मते नैतिकता व स्वहित हे समानार्थी आहेत.
- (B) हॉब्सने अभिजात नैसर्गिक कायद्याच्या सिद्धांताचे रूपांतर नैसर्गिक नीतीशास्त्रात केले.
- (C) घटनात्मक अधिकार राज्याची सत्ता मर्यादित करतात असा विश्वास ठेवणे आत्मवंचना आहे.
- (D) हॉब्सने दोन टप्प्यातील सामाजिक कराराचा सिद्धांत मांडला.

13. खालीलपैकी कोणती जोडी **योग्य** प्रकारे जुळवली **नाही** ?

- (A) थॉमस हॉब्स—वर्धिष्णु अपूर्ण इच्छा
- (B) रूसो—सामूहिक इहा
- (C) लॉक—अमर्यादित शासन संस्था
- (D) बेंथम—उपयुक्ततावाद

14. Give the *correct* answer by using the code given below :

Assertion (a) :

According to Mill, it is better to be a human being dissatisfied than a fool satisfied.

Reason (r) :

The fools know only their own side of question and other party in comparison knows both sides.

Codes :

- (A) (a) is wrong and (r) is correct.
- (B) Both (a) and (r) are correct and (r) is the answer of (a).
- (C) Both (a) and (r) are correct but (r) is not the answer of (a).
- (D) Both (a) and (r) are wrong.

14. खाली दिलेल्या संकेतसूचीचा वापर करून योग्य उत्तर द्या :

विधान (a) :

मिलच्या मते मूर्खांच्या समाधानापेक्षा मनुष्याचे असमाधान श्रेयस्कर आहे.

कारण (r) :

मूर्खांस प्रश्नाची स्वतःची बाजू माहीत असते, पण दुसऱ्या पक्षास त्यांच्या दोन्ही बाजू माहीत असतात.

संकेतसूची :

- (A) (a) चूक आहे व (r) बरोबर आहे.
- (B) (a) व (r) बरोबर आहेत व (r) हे (a) चे उत्तर आहे.
- (C) (a) व (r) बरोबर आहेत पण (r) हे (a) चे उत्तर नाही.
- (D) (a) व (r) हे दोन्ही चूक आहेत.

15. Arrange chronologically political transformations of M.N. Roy :

- (1) Young militant revolutionary in Bengal.
- (2) Chief of radical Humanist party.
- (3) A member of the Comintern in Russia.
- (4) Advocate of New Humanist Movement.

Codes :

- (A) (1), (2), (3) and (4)
- (B) (1), (3), (2) and (4)
- (C) (1), (4), (3) and (2)
- (D) (4), (2), (1) and (3)

16. Which one of the following statements is *not* correct ?

- (A) Sri Aurobindo Ghosh rejected the moderates' policy of prayers and petitions.
- (B) He provided religious fervour and the spiritual basis to Indian nationalism.
- (C) He was Gandhi's predecessor as far as theory of Sarvodaya was concerned.
- (D) His theory of passive resistance was accompanied by the policy of self-development.

15. एम.एन. रॉय यांच्या राजकीय परिवर्तनांची कालक्रमानुसार संकेतसूची वापरून मांडणी करा :

- (1) बंगालातील तरुण सशस्त्र क्रांतिकारक.
- (2) रॅडिकल ह्युमॅनिस्ट पक्षाचे प्रमुख.
- (3) रशियात कम्युनिस्ट इंटरनॅशनल (कॉमिंटर्न) चे सदस्य.
- (4) नवमानवतावादाचे पुरस्कर्ते.

संकेतसूची :

- (A) (1), (2), (3) व (4)
- (B) (1), (3), (2) व (4)
- (C) (1), (4), (3) व (2)
- (D) (4), (2), (1) व (3)

16. खालीलपैकी कोणते विधान बरोबर नाही ?

- (A) अरविंद घोष यांनी नेमस्त मवाळांचे प्रार्थना व अर्जविनंत्यांचे धोरण अमान्य केले.
- (B) त्यांनी भारतीय राष्ट्रवादास धार्मिक उर्जा व आध्यात्मिक अधिष्ठान प्रदान केले.
- (C) सर्वोदयाच्या सिद्धांताच्या बाबत ते म. गांधींचे पूर्वसूरी ठरतात.
- (D) त्यांच्या निःशस्त्र प्रतिकाराचा सिद्धांत आत्मविकासाच्या धोरणासोबत मांडण्यात आला आहे.

17. Which of the following statements is *not* correct ?
- (A) Military is an institutionalised political structure.
- (B) Legislature is one of the structures of Rule Making.
- (C) All rule-adjudication functions are performed by the judiciary alone.
- (D) Bureaucracy is a major structure of 'Rule-Application'.
18. Which among the following approaches are exclusively considered as traditional approaches to the study of comparative politics ?
- (A) Historical, behavioural and legal approach
- (B) Institutional, neo-institutional and structural-functional approach
- (C) Philosophical, historical and institutional
- (D) Group, systems approach and elitist approach
17. खालीलपैकी कोणते विधान बरोबर नाही ते सांगा ?
- (A) लष्कर ही संस्थीभूत राजकीय संरचना आहे.
- (B) कायदेमंडळ ही नियमनिर्मिती करणाऱ्या संरचनांपैकी एक संरचना आहे.
- (C) सर्व नियम-निर्णयाचे कार्य ही केवळ न्यायसंस्थाच पार पाडत असते.
- (D) नोकरशाही ही नियमांचा कार्यवाही करणारी महत्त्वाची संरचना आहे.
18. खालीलपैकी कोणते अभ्यासविषयक दृष्टिकोन हे तौलनिक राज्यशास्त्राच्या अध्ययनातील केवळ पारंपारिक दृष्टिकोन म्हणून ओळखले जातात ?
- (A) ऐतिहासिक, वर्तनवादी आणि वैधानिक दृष्टिकोन
- (B) संस्थात्मक, नव-संस्थात्मक आणि रचनात्मक-कार्यवादी दृष्टिकोन
- (C) तात्त्विक, ऐतिहासिक आणि संस्थात्मक
- (D) गट, व्यवस्थावादी आणि अभिजनवादी दृष्टिकोन

19. Which among the following characterises the distinct feature of Marxist version of constitutionalism ?

- (A) doctrine of non-committed judiciary
- (B) doctrine of 'limited government'
- (C) doctrine of democratic centralism
- (D) doctrine of natural rights

20. Which among the following is *not* the feature of British constitutionalism ?

- (A) Doctrine of Supremacy of the Parliament
- (B) Doctrine of Responsible Government
- (C) Territorial division of power between central and the provincial government
- (D) Doctrine of representative democracy

19. खालीलपैकी कोणती बाब ही घटनावादाच्या मार्क्सवादी दृष्टीचे व्यवच्छेदक वैशिष्ट्य म्हणून सांगता येईल ?

- (A) सामाजिक बांधिलकीचे तत्त्व न मानणारी न्यायसंस्था
- (B) 'मर्यादित शासनाचे' तत्त्व
- (C) लोकशाही केंद्रवादाचे तत्त्व
- (D) नैसर्गिक अधिकाराचे तत्त्व

20. खालीलपैकी कोणती बाब ही ब्रिटिश घटनावादाचे वैशिष्ट्य म्हणून सांगता येणार नाही ?

- (A) संसदेच्या श्रेष्ठत्वाचे तत्त्व
- (B) जबाबदार शासन पद्धतीचे तत्त्व
- (C) प्रांतिक आणि मध्यवर्ती शासनसंस्थेच्या अधिकारांचे प्रादेशिक सत्ता-विभाजन
- (D) प्रातिनिधिक लोकशाहीचे तत्त्व

21. Judicial Review is a process by which courts :

- (A) can initiate a legislation
- (B) can dismiss the constitutional head of the state
- (C) are in a position to rule upon the propriety or legality of action of the legislative and executive branches of the government
- (D) can overrule the judgement given by the lower courts

22. Which one of the following countries is an oldest federation ?

- (A) Switzerland
- (B) Canada
- (C) Australia
- (D) India

21. न्यायालयीन पुनर्विलोकनाची प्रक्रिया म्हणजे ज्या द्वारा न्यायालये :

- (A) कायदेनिर्मिती करू शकतात
- (B) राज्याच्या घटनात्मक प्रमुखास पदच्युत करू शकतात
- (C) शासनसंस्थेच्या कायदेमंडळ आणि कार्यकारीमंडळाने केलेल्या एखाद्या कृतीचा हेतू आणि वैधता तपासून त्यावर निर्णय देऊ शकतात
- (D) कनिष्ठ न्यायालयातील निकाल रदबादल करू शकतात

22. खालीलपैकी कोणते संघराज्य हे सर्वाधिक जुने आहे ?

- (A) स्वित्झर्लंड
- (B) कॅनडा
- (C) ऑस्ट्रेलिया
- (D) भारत

23. Which one of the following American Presidents had warned of emergence of military — Industrial Complex in USA ?

- (A) W. Wilson
(B) D. Eisenhower
(C) H. Nixon
(D) L. Johnson

24. Which among the following pairs is correctly matched ?

I	II
(A) U.S.	Senate and House of Commons
(B) U.K.	House of Lords and National Council
(C) Switzerland	Council of States and National Council
(D) India	Senate and House of People

23. खालीलपैकी कोणत्या अमेरिकन अध्यक्षाने लष्करी-औद्योगिक-हितसंबंधांच्या उदयाची इशारा दिली होती ?

- (A) वुड्रो विल्सन
(B) डी. ऐसेनहॉवर
(C) एच. निक्सन
(D) लिंडन जॉन्सन

24. खालीलपैकी कोणती जोडी अचूकपणे जुळलेली आहे, ते सांगा :

I	II
(A) यु.एस.	सिनेट आणि हाऊस ऑफ कॉमन्स
(B) यु.के.	हाऊस ऑफ लॉर्ड्स आणि नॅशनल कौन्सिल
(C) स्वित्झर्लंड	कौन्सिल ऑफ स्टेट्स अँड नॅशनल कौन्सिल
(D) भारत	सिनेट आणि हाऊस ऑफ पिपल

25. What is Gerrymandering ?

- (A) A concept in the American Presidential election process.
- (B) Name given to decisions given by justice Gerry in USA.
- (C) Name given to purposeful demarcation of constituencies so as to benefit those in power.
- (D) Name given to a process in American financial system.

26. The doctrine of Separation of Powers given by Montesquieu had to great impact on the making of the Constitutions of the countries. These are :

- (A) Britain, USA
- (B) USA, France
- (C) Germany, Britain
- (D) USA, Canada

25. 'जेरीमँडरिंग' म्हणजे काय ?

- (A) अमेरिकी राष्ट्रध्यक्षांच्या निवडणूक प्रक्रियेतील एक संकल्पना.
- (B) अमेरिकी न्यायमूर्ती जेरी यांनी दिलेल्या न्यायालयीन निवाड्यांना दिलेले नाव.
- (C) सत्तेमध्ये असलेल्यांना फायदेशीर ठरेल या हेतूने मतदारसंघाच्या जाणीवपूर्वक सीमानिर्धारणास दिलेले नाव.
- (D) अमेरिकी वित्तीय व्यवस्थेशी संबंधित एका प्रक्रियेचे नाव.

26. माँतेस्कने प्रतिपादिलेल्या सत्ताविभाजनाच्या तत्वाचा दोन देशांवर खूपच प्रभाव पडला. ते कोणते ?

- (A) ब्रिटन, यु.एस्.ए.
- (B) यु.एस्.ए., फ्रान्स
- (C) जर्मनी, ब्रिटन
- (D) यु.एस्.ए., कॅनडा

27. Which of the following countries did *not* have any political party till 1990s ?

- (A) Venezuela
- (B) Egypt
- (C) Saudi Arabia
- (D) Laos

28. The term 'transitional democracies' refers to the regimes :

- (A) in post-colonial polities of the non-western world
- (B) that show incomplete signs of democratic consolidation following the third wave of democratisation
- (C) in the newly born Afro-Asian states of 1950s
- (D) in the newly industrialising countries

27. खालीलपैकी कोणत्या देशांत 1990 पर्यंत पक्षपद्धती नव्हती ?

- (A) व्हेनेझुएला
- (B) इजिप्त
- (C) सौदी अरेबिया
- (D) लाओस

28. 'संक्रमणकालीन लोकशाही' हा शब्द प्रयोग खालीलपैकी कोणत्या राजवटींच्या संदर्भात केला जातो ?

- (A) बिगर पश्चिमी जगातील वसाहतोत्तरकाळीन राज्यव्यवस्था
- (B) लोकशाहीच्या तिसऱ्या लाटेनंतर नव्याने उदयास आलेल्या अशा राजवटीची जेथे लोकशाही पुरेशी स्थिर व संघटित न झाल्याच्या खुणा दिसतात
- (C) 1950च्या दशकात अस्तित्वात आलेली नवजात आफ्रो-अशियाची राष्ट्र-राज्ये
- (D) नव्याने औद्योगिकरण होत असलेल्या देशातील राजवटी

29. In parochial political culture :

- (A) People are not aware of the existence of political culture.
- (B) People have ample opportunities to participate in political process.
- (C) People are not aware of the distinction between political and non-political aspects of life.
- (D) People are aware of the existence of political structure and process but do not feel like participating in the process.

30. Weber's theory of charismatic authority can be successfully employed to :

- (A) regimes of developed countries
- (B) regimes of underdeveloped countries that are facing revolution of rising expectations
- (C) regimes of traditional societies
- (D) none of the above

29. संकुचित राजकीय संस्कृती म्हणजे :

- (A) लोकांना अस्तित्वात असलेल्या राजकीय संरचनांचे भान नसतो.
- (B) लोकांना राजकीय प्रक्रियेत सहभागी होण्याची मुबलक संधी असते.
- (C) लोकांना राजकीय आणि बिगरराजकीय जीवनातील फरकांचे भान नसते.
- (D) लोकांना राजकीय संरचनांच्या अस्तित्वाचे व प्रक्रियेचे भान असते पण त्यात सहभागी व्हावे वाटत नाही.

30. वेबरचा वलयांकित अधिसत्तेचा सिद्धांत कोणत्या व्यवस्थेस समर्पकपणे लागू करता येईल ?

- (A) विकसित देशातील राज्यव्यवस्था
- (B) वाढत्या अपेक्षांची क्रांती अनुभवणाऱ्या विकसनशील देशातील राज्यव्यवस्था
- (C) पारंपरिक समाजातील राज्यव्यवस्था
- (D) वरीलपैकी कोणतेही नाही

31. In a subject political culture people prefer to remain passive observer of the political process because :

- (A) they are totally ignorant about the political authority and institutions in the system
- (B) either they fear the consequences of political participation or they feel that their participation is bound to be ineffective
- (C) they are politically apathetic
- (D) they are illiterate

32. Which one of the groups of the following political parties have a regionalist agenda ?

- (A) Shiv Sena, DMK, Samajwadi Party
- (B) AGP, Shiv Sena, Akali Dal
- (C) NCP, AGP, TDP
- (D) TDP, NCP, Samajwadi Party

31. आज्ञांकित राजकीय संस्कृतीमध्ये लोक राजकीय प्रक्रियेस सहभागी होण्यास अनुत्सुक असतात कारण :

- (A) त्यांना राजकीय सत्ता-संरचनांची आणि संस्थांची काहीच माहिती नसते
- (B) राजकीय सहभागाच्या संभाव्य परिणामांची त्यांना एकतर भीती वाटते किंवा आपला सहभाग पारिणामकारक होणार नाही असे त्यांना मनोमन वाटत असते
- (C) ते राजकीयदृष्ट्या उदासीन असतात
- (D) ते निरक्षर असतात

32. खालीलपैकी कोणत्या राजकीय पक्षांच्या गटाचे प्रदेशनिष्ठ राजकीय कार्यक्रम आहे ?

- (A) शिवसेना, डी.एम.के., समाजवादी पक्ष
- (B) ए.जी.पी., शिवसेना, अकाली दल
- (C) एन.सी.पी., ए.जी.पी., टी.डी.पी.
- (D) टी.डी.पी., एन.सी.पी., समाजवादी पक्ष

33. Which one of the following books was written by S.N. Banerjea ?
- (A) *A Nation in the Making*
(B) *The Ramayan : A True Reading*
(C) *Hindutva*
(D) *The Evolution of Provincial Finance in British India*
34. 'Karachi Charter' was a forerunner of :
- (A) Federalism
(B) Communal Electorate
(C) Directive Principles of State Policy
(D) Fundamental Rights
35. With regard to Fundamental Rights, which one of the following statements is *correct* ?
- (A) They are absolute
(B) They are not restricted
(C) They are not natural rights
(D) They cannot be suspended during national emergency
33. एस.एन. बॅनर्जीने खालीलपैकी कोणते पुस्तक लिहीले ?
- (A) अ नॅशन इन द मेकिंग
(B) द रामायण : अ टू रीडिंग
(C) हिंदुत्व
(D) द एवोल्यूशन ऑफ प्रोविंशियल फायनेन्स इन ब्रिटिश इंडिया
34. 'कराची चार्टर' हे खालीलपैकी कशाचे पुर्वसुरी होते ?
- (A) संघराज्य
(B) जातीय मतदारसंघ
(C) मार्गदर्शक तत्वे
(D) मूलभूत हक्क
35. मूलभूत हक्कांच्या संदर्भात, खालीलपैकी कोणते विधान सत्य आहे ?
- (A) ते अमर्याद आहेत
(B) त्यांच्यावर बंधन नाहीत
(C) ते नैसर्गिक हक्क नाहीत
(D) राष्ट्रीय आणिबाणीच्या काळात ते रद्द केले जाऊ शकत नाहीत

36. Which one of the following books described India as a 'soft state' ?
- (A) *Asian Drama*
(B) *Politics in India*
(C) *Who Wants Democracy*
(D) *India's China War*
37. Which one of the following issues was addressed by Dinesh Goswami Committee ?
- (A) Panchayati Raj Institutions
(B) Welfare of Minorities
(C) Electoral reforms
(D) Anti-terror measures
38. Which among the following states has given 50% representation to women in local self-governing institutions ?
- (A) Gujarat
(B) Maharashtra
(C) Kerala
(D) Assam
36. खालीलपैकी कोणत्या ग्रंथात भारताचे वर्णन एक 'सौम्य राज्य' म्हणून केले आहे ?
- (A) एशियन ड्रामा
(B) पॉलिटिक्स इन इंडिया
(C) हु वॉट्स डेमोक्रेसी
(D) इंडियाज चायना वॉर
37. दिनेश गोस्वामी समितीने खालीलपैकी कोणत्या विषयावर भाष्य केले ?
- (A) पंचायत राज संस्था
(B) अल्पसंख्यकांचे हित
(C) निवडणुक सुधारणा
(D) दहशतवाद विरोधी उपाययोजना
38. खालीलपैकी कोणत्या राज्याने स्थानिक स्वराज्य संस्थांमध्ये महिलांना 50% आरक्षण दिले आहे ?
- (A) गुजरात
(B) महाराष्ट्र
(C) केरळ
(D) आसाम

39. While moving the objectives Resolution, Nehru compared it with which other country's similar resolution ?

- (A) American Declaration of Independence
- (B) Glorious Revolution of England
- (C) Russian Revolution
- (D) French Revolution

40. Give the *correct* answer by using the code given below :

Assertion (a) :

Directive Principles of State Policy, though unjusticeable, are an innovative provision for guiding the state in policy making.

Reason (r) :

They are therefore referred to as 'instruments of instructions'.

Codes :

- (A) (a) is true but (r) is false.
- (B) Both (a) and (r) are true and (r) is correct explanation of (a).
- (C) (a) is false but (r) is true.
- (D) Both (a) and (r) are false and (r) is not correct explanation of (a).

39. उद्दिष्टांसंबंधीचा ठराव मांडत असतांना पं. नेहरूंनी त्याची कोणत्या देशातील ठरावाशी तुलना केली ?

- (A) अमेरिकी स्वातंत्र्याचा जाहीरनामा
- (B) इंग्लंडची वैभवशाली क्रांती
- (C) रशियन राज्यक्रांती
- (D) फ्रेंच राज्यक्रांती

40. खाली दिलेल्या संकेतसूचीचा वापर करून योग्य उत्तर द्या :

विधान (a) :

जरी राज्याच्या धोरणविषयक मार्गदर्शक सिद्धांतांना घटनात्मक संरक्षण नसले तरी ती राज्याच्या धोरण निर्मितीस मार्गदर्शन करणारी नाविन्यपूर्ण तरतूद आहे.

कारण (r) :

त्यामुळे त्यांना धोरण विषयक मार्गदर्शनाची साधने म्हणण्यात येते.

संकेतसूची :

- (A) (a) बरोबर आहे पण (r) चूक आहे.
- (B) (a) व (r) हे दोन्ही बरोबर आहेत व (r) हे (a) चे योग्य स्पष्टीकरण आहे.
- (C) (a) चूक आहे पण (r) बरोबर आहे.
- (D) (a) व (r) हे दोन्ही चूक आहेत व (r) हे (a) चे योग्य स्पष्टीकरण नाही.

41. Which one of the following groups of political parties or movements can be described as separatist ?

- (A) Khalistan Liberation Army, JKLF
 (B) TDP, Manipur Liberation Army
 (C) Telangana Rashtra Samiti, Harit Pradesh
 (D) GNLF and ULFA

42. Which one of the following pairs is correctly matched ?

- (A) *Indian Constitution* : *Cornerstone of a Nation*—Granville Austin
 (B) *Competing Equalities*—W.H. Morris Jones
 (C) *Government and Politics of India*—Zoya Hasan, et al
 (D) *India's Living Constitution*—Marc Galanter

41. खालीलपैकी कोणत्या गट किंवा चळवळींना फुटीरतावादी चळवळ मानण्यात येते ?

- (A) खलिस्तान लिबरेशन आर्मी, जे.के.एल्.एफ.
 (B) टी.डी.पी., मणीपूर लिबरेशन आर्मी
 (C) तेलंगाना राष्ट्र समिती, हरित प्रदेश
 (D) जी.एन.एल.एफ. आणि उल्फा

42. खालीलपैकी कोणती जोडी योग्य प्रकारे जुळवली आहे ?

- (A) इंडियन काँस्टिट्युशन : कॉर्नरस्टोन ऑफ ए नेशन—ग्रॅनव्हिल ऑस्टिन
 (B) काँपिटिंग इक्वॅलिटीज—डब्ल्यू.एच. मॉरिस जोन्स
 (C) गव्हर्नमेंट अँड पॉलिटिक्स ऑफ इंडिया—झोया हसन व इतर
 (D) इंडियाज लिव्हिंग काँस्टिट्युशन—मार्क गॅलंटर

43. Which one of the following Articles in Indian Constitution changes the country from federal to unitary government and is invoked to protect 'the security of India' from threats of war, external aggression or internal disturbances ?
- (A) 352
(B) 355
(C) 356
(D) None of the above
44. For which one of the following objectives, the National Development Council, comprising of Chief Ministers, was set up ?
- (A) to endorse the Central Government's decisions
(B) to evolve a single development model
(C) to review and recommend social and economic policies
(D) none of the above
43. भारतीय राज्यघटनेच्या खालीलपैकी कोणत्या कलमानुसार भारताचे युद्ध, परकीय आक्रमण वा अंतर्गत बंडाळी यापासून संरक्षण करण्यासाठी भारतीय संघराज्यचे एकात्म राज्यात रूपांतर करण्याची तरतूद केली आहे ?
- (A) 352
(B) 355
(C) 356
(D) वरीलपैकी कोणतेही नाही
44. खालीलपैकी कोणत्या उद्दिष्टांच्या पूर्तीसाठी मुख्यमंत्र्यांचा समावेश असलेली राष्ट्रीय विकासपरिषद स्थापन करण्यात आली ?
- (A) केंद्रसरकारच्या निर्णयास मान्यता देणे
(B) सर्वमान्य विकास प्रतिमान विकसित करणे
(C) सामाजिक व आर्थिक धोरणांचे पुनरावलोकन करणे व त्याबाबत शिफारस करणे
(D) वरीलपैकी कोणतेही नाही

45. Demand for separate state of Harit Pradesh was primarily made by which one of the following political parties ?

- (A) BSP
- (B) Samajwadi Party
- (C) Rashtriya Lok Dal
- (D) Biju Janta Dal

46. The philosophical base of New Public Management is :

- (A) Public choice theory
- (B) Welfare-state orientation
- (C) Democratic socialism
- (D) Nationalisation

45. खालीलपैकी कोणत्या पक्षाने हरित प्रदेश हे वेगळे राज्य स्थापन करण्याची मागणी केली आहे ?

- (A) बहुजन समाज पक्ष
- (B) समाजवादी पक्ष
- (C) राष्ट्रीय लोक दल
- (D) बीजू जनता दल

46. नव-लोकव्यवस्थापनाचा पाया पुढीलपैकी एक आहे :

- (A) सार्वजनिक निवड सिद्धान्त
- (B) कल्याणकारी राज्य
- (C) लोकशाही समाजवाद
- (D) राष्ट्रीयीकरण

47. Match List I with List II and select the correct answer by using the codes given below the list :

List I

List II

- (a) Scientific Management theory of organisation
- (b) Human Relations theory
- (c) Ideal type of Bureaucracy
- (d) Decision-making theory

- (1) Herbert Simon
- (2) Max Weber
- (3) Elton Mayo
- (4) F.W. Taylor

Codes :

	(a)	(b)	(c)	(d)
(A)	(3)	(4)	(1)	(2)
(B)	(4)	(3)	(2)	(1)
(C)	(1)	(2)	(4)	(3)
(D)	(2)	(3)	(4)	(1)

47. यादी I व यादी II मधील योग्य जोड्या लावून याद्यांच्या खाली दिलेल्या संकेतसूचीमधून योग्य उत्तर निवडा :

यादी I

यादी II

- (a) संघटनेचा व्यवस्थापन सिद्धान्त
- (b) मानवी संबंध सिद्धान्त
- (c) नोकरशाहीचा आदर्श प्रकार
- (d) निर्णय निर्धारण सिद्धान्त
- (1) हर्बर्ट सायमन
- (2) मॅक्स वेबर
- (3) एल्टन मेयो
- (4) एफ्.डब्ल्यू. टेलर

संकेतसूची :

	(a)	(b)	(c)	(d)
(A)	(3)	(4)	(1)	(2)
(B)	(4)	(3)	(2)	(1)
(C)	(1)	(2)	(4)	(3)
(D)	(2)	(3)	(4)	(1)

48. The term 'Committed Bureaucracy' means bureaucracy committed to :
- (A) the political party in power
(B) the prominent political leader
(C) the principles laid down in the constitution
(D) the minister concerned
49. The Comptroller and Auditor General of India is described as guide, philosopher and friend of :
- (A) Assurance Committee
(B) Estimates Committee
(C) Committee on Public Undertakings
(D) Public Accounts Committee
50. Which of the following is a staff agency in India ?
- (A) The Cabinet Secretariat
(B) Health Department
(C) Education Dept.
(D) Agriculture Dept.
48. 'प्रतिबद्ध नोकरशाही' म्हणजे जी नोकरशाही पुढीलपैकी एकाला प्रतिबद्ध असलेली नोकरशाही :
- (A) सत्ताधिष्ठित राजकीय पक्ष
(B) महत्त्वाचा राजकीय पुढारी
(C) राज्यघटनेतील तत्त्वे
(D) संबंधित मंत्री
49. भारताचा नियंत्रक व महालेखापरीक्षकाचे पुढील एका समितीचा मार्गदर्शक, तत्त्वज्ञ व मित्र म्हणून वर्णन केले जाते :
- (A) आश्वासन समिती
(B) अंदाज समिती
(C) सार्वजनिक उपक्रम समिती
(D) सार्वजनिक लेखा समिती
50. खालीलपैकी कोणते एक भारतातील साहाय्यकारी अधिकरण आहे ?
- (A) मंत्रिमंडळ सचिवालय
(B) आरोग्य खाते
(C) शिक्षण खाते
(D) शेती खाते

51. Principal criticism on Max Weber's theory of bureaucracy is that, it ignores :

- (A) rational aspect
- (B) functional aspect
- (C) informal aspect
- (D) formal aspect

52. Which of the following statement is correct as regards Planning Commission of India ?

- (A) The Finance Minister in the Chairman of the Planning Commission
- (B) The Dy. Chairman is a full time member
- (C) There are no full time members
- (D) There are no ex-officio members

51. मॅक्स वेबरच्या नोकरशाही सिद्धान्तावर केली जाणारी टीका म्हणजे तो पुढील एका पैलूकडे दुर्लक्ष करतो :

- (A) तार्किक पैलू
- (B) कार्यात्मक पैलू
- (C) अनौपचारिक पैलू
- (D) औपचारिक पैलू

52. भारताच्या योजना आयोगासंबंधी पुढीलपैकी कोणते एक विधान बरोबर आहे ?

- (A) अर्थमंत्री योजना आयोगाचा अध्यक्ष असतो
- (B) उपाध्यक्ष पूर्णवेळ सभासद असतो
- (C) कोणताही पूर्णवेळ सभासद नसतो
- (D) कोणताही पदसिद्ध सभासद नसतो

53. Which are the basic principles of Riggs' model ?

- (1) Comparative
- (2) Ecological
- (3) Structural-functional
- (4) Developmental

Codes :

- (A) (1), (2) and (3) are correct
- (B) (2), (3) and (4) are correct
- (C) (1), (2) and (4) are correct
- (D) (1), (3) and (4) are correct

54. The strategies of economic liberalism include :

- (A) More investment in public sector
- (B) Greater reliance on market mechanism
- (C) Increasing scope of industrial licensing
- (D) Increasing govt. deficits

53. रिग्जच्या प्रारूपाची मूलभूत तत्त्व पुढील प्रमाणे आहेत :

- (1) तुलनात्मक
- (2) पर्यावरणात्मक
- (3) रचनात्मक-कार्यात्मक
- (4) विकासात्मक

संकेतसूची :

- (A) (1), (2) व (3) बरोबर आहेत
- (B) (2), (3) व (4) बरोबर आहेत
- (C) (1), (2) व (4) बरोबर आहेत
- (D) (1), (3) व (4) बरोबर आहेत

54. आर्थिक उदारीकरणाच्या तंत्रात पुढील गोष्टींचा समावेश होतो :

- (A) सार्वजनिक क्षेत्रात अधिक गुंतवणूक
- (B) बाजार यंत्रणेवर अधिक अवलंबन
- (C) औद्योगिक परवान्याची व्याप्ती वाढवणे
- (D) शासकीय तूट वाढवणे

55. One of the features of development administration is that :
- (A) It has participative emphasis
(B) It stresses rules
(C) It emphasises regulatory work
(D) It emphasises centralisation
56. One of the features of public bureaucracy in India is :
- (A) Specialist pattern of administration
(B) Generalist pattern of administration
(C) Technocratic administration
(D) Scientific administration
57. "Good Governance" includes one of the following :
- (A) Absense of government
(B) Minimum government
(C) Effective government
(D) Maximum government
55. विकास प्रशासनाचे पुढील एक वैशिष्ट्य म्हणजे :
- (A) त्याचा सहभागावर भर असतो
(B) ते नियमांवर भर देते
(C) ते नियामक कार्यावर भर देते
(D) ते केंद्रीकरणावर भर देते
56. भारतातील सार्वजनिक नोकरशाहीचे एक वैशिष्ट्य म्हणजे :
- (A) विशेषज्ञप्रधान शासनप्रकार
(B) सर्वसाधारणज्ञ प्रधान शासनप्रकार
(C) तंत्रज्ञान प्रधान प्रशासन
(D) शास्त्रशुद्ध प्रशासन
57. सु-शासन व्यवस्थेत पुढीलपैकी एकाचा अंतर्भाव होतो :
- (A) शासनाचा अभाव
(B) किमान शासन
(C) परिणामकारक शासन
(D) कमाल शासन

58. Women's empowerment in local governance was one of the important features of :

- (A) 73rd Amendment to the Constitution
- (B) 74th Amendment to the Constitution
- (C) 83rd Amendment to the Constitution
- (D) 85th Amendment to the Constitution

59. The Nehruvian model of development is based on :

- (A) Democratic socialism
- (B) Socialism
- (C) Scientific socialism
- (D) Withdrawal of state from economic activities

58. स्थानिक शासनव्यवधेत महिला सशक्तीकरण हे पुढीलपैकी एका घटनादुरुस्तीचे महत्वाचे वैशिष्ट्य आहे :

- (A) 73वी घटनादुरुस्ती
- (B) 74वी घटनादुरुस्ती
- (C) 83वी घटनादुरुस्ती
- (D) 85वी घटनादुरुस्ती

59. नेहरूप्रणित विकासाचे प्रारूप पुढीलपैकी एकावर आधारलेले आहे :

- (A) लोकशाही समाजवाद
- (B) समाजवाद
- (C) शास्त्रीय समाजवाद
- (D) आर्थिक कार्यातून राज्याची मुक्ती

60. Which of the following is *not* a distinctive feature of 73rd constitution amendment ?

- (A) Assignment of subjects
- (B) Two-tier system of Panchayati Raj Institutions
- (C) Fixity of tenure
- (D) Provision of finances

61. Select the *correct* chronological order of world events :

- (1) Cuban Missiles Crisis
- (2) Beginning of New Cold War
- (3) Nuclear Non-Proliferation Treaty
- (4) Disintegration of the USSR

Codes :

- (A) (1)—(3)—(2)—(4)
- (B) (4)—(1)—(2)—(3)
- (C) (3)—(1)—(4)—(2)
- (D) (2)—(3)—(1)—(4)

60. 73व्या घटनादुरुस्तीचे पुढीलपैकी कोणते एक महत्वाचे वैशिष्ट्य नाही ?

- (A) विषयांची निश्चिती
- (B) पंचायती राज्यांची द्विस्तरी योजना
- (C) निश्चित कालावधी
- (D) वित्तीय तरतूद

61. खालील घटना कालानुक्रमे लिहा :

- (1) क्युबातील क्षेपणास्त्र पेचप्रसंग
- (2) नवीन शीतयुद्धाची सुरुवात
- (3) अण्वस्त्र प्रसारबंदी करार
- (4) सोव्हिएत युनियनचे विघटन

संकेतसूची :

- (A) (1)—(3)—(2)—(4)
- (B) (4)—(1)—(2)—(3)
- (C) (3)—(1)—(4)—(2)
- (D) (2)—(3)—(1)—(4)

62. Predominantly diplomatic and economic post-conflict action taken to rebuild governmental infrastructure and institutions in order to avoid a relapse into conflict, is referred to as :
- (A) Peace making
(B) Peace keeping
(C) Peace enforcement
(D) Peace building
63. The Maritime dispute over Sir Creek is between :
- (A) India—Myanmar
(B) India—Pakistan
(C) India—Sri Lanka
(D) India—Bangladesh
64. Who coined the idea of “soft” power in international relations ?
- (A) Robert Kohn
(B) Joseph Nye
(C) Andrew Linklater
(D) John Vasques
62. संघर्ष संपल्यानंतर तो पुन्हा उद्भवू नये म्हणून शासकीय संरचना आणि संस्था उभारण्यासाठी केलेल्या प्रामुख्याने राजनयिक आणि आर्थिक कृतीला काय म्हणतात ?
- (A) शांततानिर्मिती
(B) शांततारक्षण
(C) शांतताप्रस्थापन
(D) शांतता उभारणी
63. सरक्रीकमधील सागरी सीमेचा विवाद कोणत्या दोन देशांमधील आहे ?
- (A) भारत—म्यानमार
(B) भारत—पाकिस्तान
(C) भारत—श्रीलंका
(D) भारत—बांगलादेश
64. आंतरराष्ट्रीय संबंधांमध्ये “सौम्य” सत्ता ही कल्पना कोणी प्रथम मांडली ?
- (A) रॉबर्ट कोहन
(B) जोसेफ नाय
(C) अँड्र्यू लिंकलेटर
(D) जॉन वॅस्क्वेझ

65. Which are the *three* important principles of the Gujral Doctrine ?
- (A) Non-interference, reciprocity and denying any role to extra-regional Powers in South Asia.
- (B) Non-interference, non-reciprocity and important role to extra-regional powers in South Asia.
- (C) Non-interference, non-reciprocity and denying any role to extra-regional powers in South Asia.
- (D) Subtle interference, reciprocity and importance to extra-regional powers in South Asia.
66. Long Cycle Theory, Power Transition Theory, Diversionary Theory are all related to :
- (A) Armed conflict between and within states
- (B) Changing character of military power
- (C) Ecological security
- (D) Theories explaining effects of Globalisation
65. गुजराल डॉक्ट्रिनची तीन महत्त्वाची तत्त्वे कोणते ?
- (A) हस्तक्षेप न करणे, परस्पर सहयोगिता आणि क्षेत्रबाह्य सत्तांना द. आशियात स्थान न देणे
- (B) हस्तक्षेप न करणे, परस्पर सहयोगितेचा आग्रह न धरणे आणि क्षेत्रबाह्य सत्तांना द. आशियात महत्त्वाचे स्थान बहाल करणे
- (C) हस्तक्षेप न करणे, परस्पर सहयोगितेचा आग्रह न धरणे आणि क्षेत्रबाह्य सत्तांना द. आशियात स्थान न देणे
- (D) छुणा हस्तक्षेप, परस्पर सहयोगिता आणि क्षेत्रबाह्य सत्तांना द. आशियात महत्त्वाचे स्थान बहाल करणे
66. लॉंग सायकल थिअरी, पॉवर ट्रान्झिशन थिअरी, डायव्हर्जनरी थिअरी, या सर्वांचा संबंध खालीलपैकी कशाशी आहे ?
- (A) आंतरदेशीय तसेच देशांतर्गत सशस्त्र संघर्ष
- (B) लष्करी बळाचे बदलते स्वरूप
- (C) पर्यावरणीय सुरक्षा
- (D) जागतिकीकरणाचे परिणाम मांडणारे सिद्धांत

67. Which of the following correctly states the factors leading to the end of the Cold War ?

- (A) Disintegration of the Soviet Union, Collapse of Communist regimes in East Europe
 (B) Disintegration of the Soviet Union, formation of the WTO
 (C) Collapse of Communist regimes in East Europe, defeat of Iraq in Gulf War 1991
 (D) Formation of the WTO, defeat of Iraq in Gulf War 1991

68. Match List I with List II and select the *correct* answer by using the codes given below the lists :

List I

- (a) UN intervention leading to independence
 (b) UN intervention to end conflict and restore peace
 (c) Unsuccessful UN intervention
 (d) UN failure to act to end ethnic strife

List II

- (i) East Timor
 (ii) Cambodia
 (iii) Yugoslavia
 (iv) Rwanda

Codes :

(a)	(b)	(c)	(d)
(A) (iv)	(iii)	(ii)	(i)
(B) (iv)	(ii)	(i)	(iii)
(C) (ii)	(i)	(iv)	(iii)
(D) (i)	(ii)	(iii)	(iv)

67. शीतयुद्ध संपण्याची खालीलपैकी कोणती कारणे आहेत ?

- (A) सोव्हिएत युनियनचे विघटन, पूर्व युरोपातील कम्युनिस्ट राजवटींचे पतन
 (B) सोव्हिएत युनियनचे विघटन, जागतिक व्यापार संघटनेची स्थापना
 (C) पूर्व युरोपातील कम्युनिस्ट राजवटींचे पतन, 1991च्या आखाती युद्धातील इराकचा पराजय
 (D) जागतिक व्यापार संघटनेची स्थापना, 1991च्या आखाती युद्धातील इराकचा पराजय

68. यादी I व यादी II मधील योग्य जोड्या लावून याद्यांच्या खाली दिलेल्या संकेतसूचीमधून योग्य उत्तर निवडा :

यादी I

- (a) संयुक्त राष्ट्रांच्या हस्त-क्षेपामुळे स्वातंत्र्यप्राप्ती
 (b) संघर्ष संपवून शांतता प्रस्थापित करण्यासाठी संयुक्त राष्ट्रांचा हस्तक्षेप
 (c) संयुक्त राष्ट्रांचा अयशस्वी हस्तक्षेप
 (d) वांशिक दंगली थांबवण्यासाठी कृती करण्यात संयुक्त राष्ट्रांना आलेले अपयश

यादी II

- (i) पूर्व तिमूर
 (ii) कम्बोडिया
 (iii) युगोस्लाविया
 (iv) रवांडा

संकेतसूची :

(a)	(b)	(c)	(d)
(A) (iv)	(iii)	(ii)	(i)
(B) (iv)	(ii)	(i)	(iii)
(C) (ii)	(i)	(iv)	(iii)
(D) (i)	(ii)	(iii)	(iv)

69. Which of the following statements is correct ?

- (A) The UN-mandated multilateral forces helped overthrow Mubarak regime in Egypt in February 2011.
- (B) The Gulf Co-operation Council intervened in the crisis in Egypt to bring about a change of regime in February 2011.
- (C) Pressure from the US and the NATO brought about a regime change in Egypt in February 2011.
- (D) People's revolt overthrew the government of President Mubarak in February 2011.

69. खालीलपैकी कोणता विधान बरोबर आहे ?

- (A) फेब्रुवारी 2011 मध्ये संयुक्त राष्ट्रांच्या संमतीने बहुराष्ट्रीय फौजांनी इजिप्तमधील मुबारक राजवट उलथवून टाकण्यास मदत केली.
- (B) फेब्रुवारी 2011 मध्ये इजिप्तमधील राजवट बदलण्यासाठी गल्फ कोऑपरेशन कौन्सिलने हस्तक्षेप केला.
- (C) अमेरिका आणि नाटो यांच्या दबावामुळे इजिप्तमध्ये फेब्रुवारी 2011 मध्ये राजवट बदलली.
- (D) जनतेने उठाव करून फेब्रुवारी 2011 मध्ये इजिप्तमधील मुबारक सरकार उलथवून टाकले.

70. What role did India play during the political crisis in Maldives in February 2012 ?

- (A) Indian Navy helped President Nasheed retain his power
- (B) India helped ensure smooth transition of power and minimum violence
- (C) India helped Vice President Waheed Hassan Oust President Nasheed
- (D) Indian Government suspended all diplomatic relations with Maldives during the crisis

71. Which of the following statements is correct ?

- (A) India cannot stop importing oil from Iran because it depends heavily on Iranian oil.
- (B) India has imposed embargo on oil imports from Iran under US pressure.
- (C) India has opposed US sanctions on Iranian oil.
- (D) India has appealed to the UN to lift the embargo on Iranian oil.

70. मालदीवमध्ये फेब्रुवारी 2012 मध्ये घडलेल्या राजकीय पेचप्रसंगात भारताने कोणती भूमिका बजावली ?

- (A) भारताने अध्यक्ष नशीद यांना त्यांची सत्ता टिकवण्यास मदत केली
- (B) भारताने सत्ताबदल सुलभ होईल आणि कमीतकमी हिंसा होईल असे पाहिले
- (C) अध्यक्ष नशीद यांना सत्तेतून हटवण्यासाठी भारताने उपाध्यक्ष वाहिद हसन यांना मदत केली
- (D) पेचप्रसंगादरम्यान भारताने मालदीवबरोबरील सर्व राजनैतिक संबंध तोडले

71. खालीलपैकी कोणता विधान बरोबर आहे ?

- (A) भारत इराणी तेलाची आयात थांबवू शकत नाही कारण तो त्यावर अवलंबून आहे.
- (B) अमेरिकेच्या दबावाखाली भारताने इराणमधून येणाऱ्या तेलावर बंदी घातली आहे.
- (C) अमेरिकेच्या इराणी तेलावरील बंदीला भारताने विरोध केला आहे.
- (D) इराणच्या तेलावरील बंदी उठवण्यासाठी भारताने संयुक्त राष्ट्रांकडे अपील केले आहे.

72. Which among the following statements represents the official position of India on the NPT ?

The Treaty is *not* acceptable because :

- (A) it prevents vertical proliferation but fails to prevent horizontal proliferation
- (B) it imposes restrictions on underground nuclear testing
- (C) it fails to prevent threshold nuclear powers from making nuclear weapons
- (D) it prevents horizontal proliferation but fails to prevent vertical proliferation

73. What is Humanitarian Intervention ?

- (A) International intervention in a state for a humanitarian cause, even without the consent of the concerned state.
- (B) Intervention by a major power in a state for a humanitarian cause, even without the consent of the concerned state.
- (C) International intervention in a state for a humanitarian cause, only with the consent of the concerned state.
- (D) Intervention by a major power in a state for humanitarian cause, only with the consent of the concerned state.

72. खालीलपैकी कोणते विधान अण्वस्त्रप्रसारबंदी कराराविषयीची भारताची भूमिका योग्य रीतीने मांडते ?

हा करार अमान्य आहे कारण :

- (A) त्यात अण्वस्त्रधारी देशांनी अधिक अण्वस्त्रे बनविण्यावर बंदी आहे, परंतु अण्वस्त्रे नसलेल्या देशांनी भविष्यात अण्वस्त्रे बनवण्यावर निर्बंध नाहीत
- (B) तो भूमिगत अणुचाचण्यांवर बंदी घालतो
- (C) हा करार अण्वस्त्रे बनवण्याच्या अगदी जवळ पोचलेल्या देशांना त्यापासून परावृत्त करू शकत नाही
- (D) त्यात अण्वस्त्रे नसलेल्या देशांनी भविष्यात अण्वस्त्रे बनवण्यावर निर्बंध आहेत, परंतु अण्वस्त्रधारी देशांनी अधिक अण्वस्त्रे बनवण्यावर बंदी नाही

73. मानवतावादी हस्तक्षेप म्हणजे काय ?

- (A) एखाद्या देशात मानवतावादी कारणांसाठी, प्रसंगी संबंधित देशाच्या संमतीशिवाय केलेला, आंतरराष्ट्रीय हस्तक्षेप.
- (B) एखाद्या देशात मानवतावादी कारणांसाठी, प्रसंगी संबंधित देशाच्या संमतीशिवाय, एखाद्या प्रबळ देशाने केलेला हस्तक्षेप.
- (C) एखाद्या देशात मानवतावादी कारणांसाठी, फक्त संबंधित देशाच्या संमतीने केलेला आंतरराष्ट्रीय हस्तक्षेप.
- (D) एखाद्या देशात मानवतावादी कारणांसाठी, फक्त संबंधित देशाच्या संमतीने, एखाद्या प्रबळ देशाने केलेला हस्तक्षेप.

74. Which of the following is an integral part of India-US Nuclear Deal ?

- (A) Capping the programme of developing nuclear weapons and accept FAEA restrictions unconditionally.
- (B) Protecting the self-sufficiency of Indian nuclear programme by signing the NPT.
- (C) Separating civilian and military nuclear reactors and bring the civilian reactors under IAEA.
- (D) Accept IAEA conditions on the Fast Breeder Reactors.

75. The two principles governing the reduction of trade barriers under the WTO are :

- (A) Non-reciprocity and non-discrimination
- (B) Non-discrimination and reciprocity
- (C) Reciprocity and discrimination
- (D) Non-reciprocity and discrimination

74. खालीलपैकी कोणता मुद्दा भारत-अमेरिका अणुकराराचा अविभाज्य भाग आहे ?

- (A) अण्वस्त्रे बनवण्याचा कार्यक्रम बंद करणे आणि आंतरराष्ट्रीय अणुऊर्जा आयोगाचे निर्बंध बिनशर्त मान्य करणे.
- (B) अण्वस्त्र प्रसारबंदी करारावर सही करून भारताच्या आण्विक कार्यक्रमाची स्वयंपूर्णता जपणे.
- (C) अणुभट्ट्यांचे नागरी आणि लष्करी असे वर्गीकरण करून नागरी अणुभट्ट्या आंतरराष्ट्रीय अणुऊर्जा आयोगाच्या नियंत्रणाखाली आणणे.
- (D) फास्ट ब्रीडर अणुभट्ट्यांवर आंतरराष्ट्रीय अणुऊर्जा आयोगाचे निर्बंध मान्य करणे.

75. जागतिक व्यापार संघटनेची व्यापारातील अडथळे कमी करण्याविषयीची दोन तत्त्वे कोणती ?

- (A) परस्पर सहयोगितेचा अभाव आणि भेदभावाचा अभाव
- (B) भेदभावाचा अभाव आणि परस्पर सहयोगिता
- (C) परस्पर सहयोगिता आणि भेदभाव
- (D) परस्पर सहयोगितेचा अभाव आणि भेदभाव

ROUGH WORK